

Supervision within basic education institutions under the Office of the Primary Education Area, Khon Kaen, Area 2

Katreeya Saengsai^{1*}

¹Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

*Corresponding author. E-mail: ben_lowz@hotmail.com

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the conditions and problems of supervision within basic education institutions under the Office of the Primary Education Area 2, Khon Kaen, and 2) compare the conditions and problems of supervision within basic education institutions under the Office of the Primary Education Area 2, Khon Kaen. The sample group used in this study consisted of 136 school administrators and 310 teachers from the schools, totaling 446 people. The instruments used for data collection were a rating scale questionnaire with a reliability of .97 for the whole questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test (Independent Samples). The results of the study found that 1) The conditions of supervision within basic education institutions under the Office of the Primary Education Area 2, Khon Kaen, were at a high level overall and in each aspect. 2) The problems of supervision within basic education institutions under the Office of the Primary Education Area 2, Khon Kaen, were at a low level overall and in each aspect. 3) Comparison of the conditions of supervision within basic education institutions Under the jurisdiction of the Office of the Primary Education Area, Khon Kaen, Area 2, classified by overall status, there are no differences in the practices. 4) Comparison of problems in the implementation of internal supervision in basic education institutions under the jurisdiction of the Office of the Primary Education Area, Khon Kaen, Area 2, classified by status, overall and in each aspect, there are no differences in the problems.

Keywords: Internal Supervision, Basic Education Institutions

การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

แคทรียา แสงใส^{1*}

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: ben_lowz@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 136 คน และครูผู้สอนจากสถานศึกษา จำนวน 310 คน จำนวนทั้งสิ้น 446 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) สภาพการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย 3) การเปรียบเทียบสภาพการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน 4) การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

© 2024 BRJ: Bodhisatva Review Journal

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์แบบ คือเป็นทั้งคนเก่ง และคนดีมีคุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพแล้วย่อมเป็นกำลังสำคัญหรือเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545–2559 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ระบุว่าการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ในการดำรง ชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นผู้บริหารต้องอาศัย การบริหารงานในโรงเรียน 4 งานหลัก คือ บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคลากร งานบริหารทั่วไป ซึ่งในการบริหารงานทั้ง 4 งานนั้น งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับ ปริญญาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ได้สรุปเกี่ยวกับงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ เป็นงานหลักของโรงเรียน ไม่ว่าจะเรียน ประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวกับงานหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน

งานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดและบริหารการศึกษาในการพัฒนาการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับใด ต่างก็ต้องมีการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริม ให้การสนับสนุน และพัฒนามาตรฐานของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศการศึกษาก็ต้องมีความรู้มีประสบการณ์และทักษะต่างๆ ในการนิเทศต้องการการสนับสนุน และต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจ การสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า งานนิเทศนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนามาตรฐานการศึกษา ผู้นิเทศจำเป็นต้องมีความรู้ มีประสบการณ์และทักษะในการนิเทศ ให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจ มีความร่วมมือกันที่จะพัฒนามาตรฐานการศึกษาในสถานศึกษา จากการนำกระบวนการนิเทศ มาดำเนินการในการบริหารสถานศึกษา

สภาพและปัญหาการการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการจัดการศึกษา มุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณภาพ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาสู่องค์การใฝ่เรียนรู้ บริการการศึกษาให้ก้าวไกล ก้าวทันโลก ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ พร้อมเป็นพลเมืองที่ทรงคุณค่าภายใต้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2552) จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ในด้านการจัดการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือการส่งเสริมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านยังไม่เพียงพอนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์น้อย สื่อการเรียนการสอนบางส่วนไม่สอดคล้องตามความต้องการ โรงเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนไม่คุ้มค่าและการมีส่วนร่วมของประชาชนและเอกชนในการพัฒนาการศึกษาน้อย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2552) เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน จากผลการดำเนินการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาวิจัย การศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปปฏิบัติ ปรับปรุงเป็นแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

จากเหตุผล สภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพและปัญหา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปปฏิบัติ ปรับปรุงเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นข้อมูล ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง การกำหนดนโยบาย วางแผนส่งเสริม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาการศึกษาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,798 คน จำแนกตามสถานภาพได้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 210 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,588 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 446 คน ซึ่งได้จากสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสถานภาพและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางจซีและมอร์แกน (Krejcie & Mogan อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก จำแนกได้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 136 คน ครูผู้สอน จำนวน 310 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา การดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) และ การสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open End) จากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

3. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ ราตรี ฉวีวงศ์ (2551) มาปรับปรุงและหาคุณภาพของเครื่องมือใหม่ เพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการบูรณาการจากตำราเอกสารต่างๆ ดังกล่าวเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ นายพิพัฒน์ สิ้นเฑาว์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อ โดยหาค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of Consistency) เกณฑ์การเลือก ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

8. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ หาค่าความสัมพันธ์ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - total correlation) ได้ค่าอำนาจ จำแนกระหว่าง 0.40 – 0.68 และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้แบบวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตาม วิธีของครอนบาค (Cronbach) เกณฑ์การเลือก ได้ค่า เท่ากับ α 0.93

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ต่อ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเสนอต่อผู้อำนวยการ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พร้อมกับแบบสอบถามเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนมาด้วยตนเอง จำนวน 446 ฉบับ ได้รับคืนมา 446 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดโดยหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนัก เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนัก สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อโดย การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด
 3.51 – 4.50 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
 2.51 – 3.50 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยการทดสอบ ที (t – test แบบ Independent samples)

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามตามสถานภาพโดยนำไปทดสอบ ที (t – test แบบ Independent samples)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

1.1 สภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศและรายงานผล และส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ ครูมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษา และสร้างความเข้าใจแก่คณะกรรมการรับผิดชอบงานนิเทศภายในเรื่องขอบข่ายงานและความรับผิดชอบงานนิเทศ

2) ด้านการจัดระบบข้อมูล และสารสนเทศ มีเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลชนิดต่างๆ เช่น และสำรวจ ฯลฯ มีข้อมูลย้อนหลังที่เก็บเป็นระบบอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา

3) ด้านการวางแผนการนิเทศ นำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ด้านพัฒนาการของผู้เรียนไปใช้ประกอบการวางแผน และกำหนดแผนการนิเทศตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนาผู้เรียน

4) ด้านการการดำเนินการนิเทศ มีปฏิบัติการนิเทศในลักษณะการชี้แนะหรือแนะนำ เพื่อช่วยเหลือครูให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

5) ด้านการประเมินผลการนิเทศและรายงานผล กำกับและติดตามความก้าวหน้าหลังการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินทั้งก่อนและหลังการนิเทศ

1.2 ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านมีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือ คณะกรรมการรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาไม่มีความเข้าใจในขอบข่ายงานและความรับผิดชอบการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผน

1) ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ โดยภาพรวม มีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ คณะกรรมการรับผิดชอบงานนิเทศในสถานศึกษา ไม่มีความเข้าใจในงาน และความรับผิดชอบการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อวางแผนการนิเทศ รองลงมา คือ ไม่มีการ

กำหนดขอบข่ายงานและความรับผิดชอบ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ครูไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาและ ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นลายลักษณ์อักษร

2) ด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศ โดยภาพรวม มีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ไม่มีการใช้สื่อเทคนิคหรือ กิจกรรมการนิเทศอย่างหลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์ รองลงมาคือไม่มีข้อมูล ย้อนหลังที่เก็บเป็นระบบ อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือไม่มีการนำข้อมูลที่จัดเก็บไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา

3) ด้านการวางแผนการนิเทศ โดยภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ การไม่นำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ด้านพัฒนาการของผู้เรียนไปใช้ประกอบการวางแผน รองลงมาคือ ไม่กำหนดแผนการนิเทศตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนาผู้เรียกส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือไม่มีการประชุมคณะกรรมการก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน

4) ด้านการดำเนินการนิเทศ พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือไม่มีการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ รองลงมา คือ ไม่มีการจัดบรรยากาศความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ การนิเทศภายในไม่มีลักษณะการชี้แนะ หรือแนะนำเพื่อช่วยเหลือครูให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

5) ด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล โดยภาพรวมแล้วมีปัญหาในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ไม่กำกับและติดตามความก้าวหน้าหลังการนิเทศอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือไม่มีการประเมินทั้งก่อนและหลังการนิเทศ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่มีการนำผลการนิเทศไปวางแผนเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนิเทศ ภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ และด้านการดำเนินงานนิเทศ มีการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อวางแผนการนิเทศ ด้านการวางแผนงานนิเทศ และด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพมีการปฏิบัติสูงสุดเกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการนิเทศอย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับแนวคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2565) ได้กล่าวว่าการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีความสำคัญและได้ให้เหตุผลไว้ ดังนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลง

ของระบบการจัดการศึกษา 2) การปรับปรุงตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร 3) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว 4) ความเชื่อใจความนิยม การขาดความสนใจของครูจึงควรได้รับการกระตุ้น 5) วิทยาการ สังคม และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป 6) การขาดประสบการณ์ของครูใหม่ หรือครูเก่าที่ก้าวไม่ทันต่อเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ๆ 7) ผลการวิจัยและค้นคว้าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในวิชาการต่างๆ ควรได้รับการเผยแพร่และแปลความหมายออกมาเป็นการปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาเจริญก้าวหน้า 8) ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลง ได้รับการถ่ายทอดและสนองตอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหาในภาพรวมต่ำสุด คือด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพราะการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ สัมพันธ์กับกระบวนการบริหารการศึกษาอย่างยิ่ง การจัดเก็บข้อมูลทางการศึกษาต้องจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลิปพนนท์ เกตุทัต (2548) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการนิเทศโดยอาศัยบุคลากรภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเองเป็นผู้นิเทศ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูที่มีความสามารถและความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ด้านการสอน เฉพาะสาขาวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปของครูพี่เลี้ยงและตรงกับหลักธรรมว่า สุจริต 3 ประการได้แก่ 1. กายสุจริต คือ ความสุจริตทางกาย 2. วาจาสุจริต คือความสุจริตทางวาจา 3. มโนสุจริต คือ ความสุจริตทางใจ คิดแต่สิ่งดีงาม ถูกต้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ รอดราศี (2556) การนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมหาไถ่ศึกษา สังฆมณฑลอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยสภาพปัญหาในการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมหาไถ่ศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกำหนดและแจ้งนโยบายการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศภายใน ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านประเมินผล มีสภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเตรียมการด้านต่าง ๆ ก่อนปฏิบัติการนิเทศ สภาพปัญหาในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการนิเทศ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ และ ด้านการดำเนินงานนิเทศ มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อวางแผนการนิเทศ ด้านการวางแผนงานนิเทศ และ ด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย สมคิด ทารินไสล (2560) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติ

ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาไม่แตกต่างกันโดยเฉพาะ ด้านการวางแผนการนิเทศ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไกรสวัสดิ์ แก้วคำหาร (2565) การศึกษาระดับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน ยกเว้นการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขที่โรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และไม่มีการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสถานภาพและขนาดโรงเรียนต่อระดับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

แต่เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพ พบว่า โดยรวมด้านการลงมือปฏิบัติและด้านการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านที่เหลือนั้นไม่แตกต่างกันและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ของผู้บริหารและครูผู้สอน คือ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายใน ควรดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างจริงจัง โปร่งใส ให้ความยุติธรรมกับคณะครูทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีการประชุม เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการนิเทศภายในและกำหนดตารางการนิเทศ อย่างชัดเจน และควรสรุปผลการนิเทศและแจ้งให้ครูทราบ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง

สรุปผลการวิจัย

สภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศและรายงานผล ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินการนิเทศภายใน

ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายใน รองลงมาคือ ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ และด้านการประเมินผลการนิเทศและรายงานผล ส่วนด้านที่มีระดับปัญหาต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ

การเปรียบเทียบสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ และด้านการดำเนินงานนิเทศ มีการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อวางแผนการนิเทศ ด้านการวางแผนงานนิเทศ และด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 สภาพการการปฏิบัติการ งานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยคือ ด้านกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ รองลงมา คือ ด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ การดำเนินภายในยังมีจุดอ่อนด้านการปฏิบัติการนิเทศ ซึ่งผู้บริหารขาดการติดตามการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ไม่ปฏิบัติตามแผนการนิเทศประจำปี จึงทำให้การนิเทศไม่ประสบความสำเร็จตามกระบวนการและขั้นตอนของการนิเทศที่ถูกต้องและได้ผล โรงเรียนควรมีการพัฒนาครูการนิเทศภายในควรได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาจัดเก็บข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบนิเทศภายในเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้น

1.2 การดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านที่มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ค่า $t -$ ต่ำสุดสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจร่วมกัน หากครูทุกคนมีความเข้าใจ ถูกต้องตรงกัน เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะทำให้ครูคลายความวิตกกังวล และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้นิเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับครูสายผู้สอน และผู้อำนวยการโรงเรียน ระหว่างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.3 ควรศึกษาและเปรียบเทียบการจัดการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ไกรสวัสดิ์ แก้วคำหาร. (2565). ศึกษาการดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วี. อินเตอร์ พรินท์.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2548). การนิเทศการศึกษาชี้ทางนักรับบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: เอส เอ็น เอ็ม จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560) การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การนิเทศการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.

สมคิด ทารินไสล. (2560). การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย เขต 1. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

สีปพนนท์ เกตุทัต. (2548). การปฏิรูปการศึกษา. สารพัฒนาหลักสูตร, 16(128), 45.

สุวรรณ รอดราศี. (2566). การนิเทศภายในในเครือข่ายโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).